Gintautas Zabiela

GYVENVIEČIŲ TYRINĖJIMAI MAŽULONIŲ PILIAKALNIO PAŠLAITĖJE 1989 M.

1989 m. MA Istorijos institutas pradėjo archeologinius tyrinėjimus Mažulonių piliakalnio (Ignalinos raj.) apylinkėse. Čia esantį piliakalnį 1907-1908 m. kasinėjo Peterburgo universiteto teisės fakulteto ir Archeologijos instituto studentas V. Kaširskis (1883-1908). Piliakalnis apipintas padavimais, daug pasakojimų apie vaiduoklius.

Į pietvakarius-šiaurės vakarus nuo piliakalnio, Vėlio ežero pietrytiniame krante, apie 3 ha plote, aptikta piliakalnio papėdės gyvenvietė. Jos vakarinėje dalyje (į vakarus nuo kelio Ceikinėliai-Velionys) ištirtas 25 m^2 plotas. Rastas iki 70 cm storio kultūrinis sluoksnis su paskirais dirbiniais, lipdyta bei žiesta keramika, gyvulių kaulais.

Į tyrinėtą plotą pateko dviejų pastatų židinių dalys. Vienas židinys krautas iš iki 7x9x13 cm dydžio akmenukų, sutvirtintų moliu. Jo viršutinė dalis sunaikinta ariant. Šalia židinio rasta grublėto puodo šukių krūvelė. Antrasis židinys plūktas iš molio. Apie židinius surinkta daugiausia keramikos šukių. Kultūriniame sluoksnyje aptikta ūkinė duobė, primesta gyvulių kaulų. Įžemyje atidengta keturiolika 5-14 cm skersmens ir iki 30 cm gylio stulpavietių spėjamoje abiejų pastatų sandūroje. Čia rasta mažiausiai keramikos, o kultūrinis sluoksnis buvo labiau suplūktas.

Absoliučią radinių daugumą sudaro puodų šukės. Iš surinktų 1053 šukių - 582 (57 %) yra labai smulkios, analizei netinkamos. Iš likusiųjų gausiausia lipdyta lygiu paviršiumi keramika, kurios rasta 366 šukės (77,5 %). Daug mažiau rasta grublėtos (11,5 %), žiestos (7 %) bei brūkšniuotos (4 %) keramikos. Pastaroji į kultūrinį sluoksnį bus patekusi iš kitur, kaip ir titnaginė patinuota skeltė. Žiesta keramika būdinga pačiam viršutiniam, labai apnaikintam

kultūrinio sluoksnio horizontui. Ji kietos, be stambesnių priemaišų masės, pakraštėliai ryškiai atlenkti į išorę. Kelios šukelės ornamentuotos horizontaliomis linijomis. Lipdytos lygiu paviršiumi keramikos masėje gana daug primaišyta akmenukų, pakraštėliai menkai profiliuoti. Ji neornamentuota.

Gausiausia šukių buvo viršutiniame kultūrinio sluoksnio horizonte. Čia rasti ir molinis ovalo formos verpstukas bei žalvarinė diržo grandelė. Rytų Lietuvoje tai pirma gyvenvietė su vyraujančia lipdyta lygiu paviršiumi keramika. Matyt, ji datuotina m.e. II tūkstantmečio pradžia.

Papėdės gyvenvietės pėdsakų (žiestos keramikos bei suplauto kultūrinio sluoksnio liekanų) rasta ir į šiaurės vakarus nuo piliakalnio - spėjamų Mažulonių senkapių vietoje. Ištyrus 17 m^2, paaiškėjo, jog XIX a. čia buvo kaimo kapinės, sunaikintos platinant Panižiškės-Senojo Daugėliškio kelią.

400 m į šiaurės vakarus nuo Mažulonių piliakalnio, spėjamų Velionių pilkapių (?) vietoje, ištirtas 30 m^2 plotas, rasti paskiri žmonių kaulų fragmentai bei XIX a. keramikos. Abejotina, ar čia buvo pilkapiai.

Gintautas Zabiela

GUOGŲ (PILIUONOS) PILIAKALNIO LIEKANŲ TYRINĖJIMAI 1989 M.

Intensyvi Kauno marių krantų erozija ardo, čia esančius archeologinius paminklus. Per 30 metų visiškai nuplautas Žiegždrių piliakalnis, o Guogų (Piliuonos) piliakalnis (Kauno raj., Taurakiemio apyl.), tyrinėtas 1956 m. (žr.: MADA, 1959. - T. 1. - P. 89- sumažėjo 9 metrais. 1989 m. buvo išlikusi 13 m ilgio iki 4 m pločio pylimo šiaurinė dalis, į rytus nuolaidėjanti per 3 m pietinėje pusėje pylimas 23 m aukščio stačiu skardžiu griūva į Nemuną.